

УДК 811.161.2'373.611
DOI <https://doi.org/10.26661/2414-1135-2022-86-26>

ІННОВАЦІЙНІ ДЕРИВАТИ СТУДЕНТСЬКОЇ СПІЛЬНОТИ

Старченко Я. С.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов
Національна академія Національної гвардії України
майдан Захисників України, 3, Харків, Україна
orcid.org/0000-0002-3554-1769
yana_starchenko@ukr.net*

Кумпан С. М.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов
Національна академія Національної гвардії України
майдан Захисників України, 3, Харків, Україна
orcid.org/0000-0003-1558-5358
kumpansvitlana@gmail.com*

Ключові слова: *дериват,
жаргон, інновації,
словотворення, студентська
спільнота, універбація.*

Статтю присвячено дослідженню інноваційних дериватів у студентській спільноті. Метою цієї статті є дослідження специфіки словотвірних процесів у жаргоні студентів у межах виокремлених груп: за віковими ознаками та за видом діяльності (навчання). У статті також подано результати дослідження процесів і наслідків словотворення в інноваційних дериватах студентської спільноти; визначено словотвірну специфіку інновацій, що виникають у студентському жаргоні порівняно з літературною мовою, а також особливості словотвірних засобів. Досліджувана категорія має свої специфічні словотвірні критерії порівняно з іншими категоріями жаргонів. Виокремлено й інші аспекти дериватів студентського жаргону: поряд з іменниковими основами у разі утворення нових слів використовуються дієслівні основи. Визначено основні аспекти та шляхи похідних інноваційних дериватів студентської спільноти; обґрунтовано необхідність наукового підходу до номінативних явищ і способів словотворення, окреслено перспективи та потенціал такого дослідження.

Дослідженням встановлено, що лише невелика кількість дериватів свідчить про використання суфіксації як самостійного способу творення інноваційних дериватів, твірними основами яких є здебільшого аббревіатури. У студентському словотворенні утинання як спосіб словотворення поступається продуктивністю універбації і має деякі особливості порівняно із загальнономовними утинальними процесами. У студентському середовищі використання універбації не має якихось помітних відмінностей. Зокрема, твірними є основи прикметниково-іменникових словосполучень. Деривати та форманти, які вживаються, створюють розгалужені синонімічні та омонімічні системи. Варто зауважити, що в межах окремих студентських груп за отримуваним фахом помітні розбіжності щодо продуктивності того чи того способу словотворення. На відміну від інших жаргонів, де суфіксальний спосіб словотвору є домінуючим, у студентському жаргоні суфіксація вживається переважно в поєднанні з іншими словотвірними процесами.

Ця стаття буде корисною для тих, хто цікавиться словотвірними інноваціями студентської спільноти в українській мові.

INNOVATIVE DERIVATIVES OF STUDENT COMMUNITY

Starchenko Ya. S.

*Ph.D. in Philology, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Foreign Languages
National Academy of the National Guard of Ukraine
Maidan Zakhysnykiv Ukrainy, 3, Kharkiv, Ukraine
orcid.org/0000-0002-3554-1769
yana_starchenko@ukr.net*

Kumpan S. M.

*Ph.D. in Philology, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Foreign Languages
National Academy of the National Guard of Ukraine
Maidan Zakhysnykiv Ukrainy, 3, Kharkiv, Ukraine
orcid.org/0000-0003-1558-5358
kumpansvitlana@gmail.com*

Key words: *derivative, innovative derivatives, students' community, nomen, word-formation, suffixation, univerbation.*

Student community traditionally makes a favorable environment for coinage innovative derivatives.

The purpose of this article is to analyze the specifics of word-formative processes in innovative derivatives of student community; the task of the article is to make a holistic description of the peculiarities of the coinage of jargon derivatives in this area.

The article presents the results of the research on word formative processes and consequences in innovative derivatives of the student community.

The word formative specificity of nomen innovations appearing in students' jargon in comparison with the literary language is determined as well as the features of word formative means within different jargons. The derivatives of the jargon testify the interrelation and interdependence of word formative processes which make an integral part of the language.

The category under study has its own specific word-formative criteria comparing with other categories in jargons and the same category in the Ukrainian literary language.

The other aspects of students' jargon derivatives are also singled out: alongside with the noun stems, the verbal stems are used in forming new words.

The main aspects and ways of innovative derivatives of student community analysis are pointed out; the necessity and significance of system subgenus as a scientific approach towards word formation nominative phenomena and methods are justified, the prospects and potential of such research are outlined in this work. The research identifies that only a small number of derivatives indicate the use of suffixation as an independent way of coinage innovative derivatives, the forming bases of which are mostly abbreviations.

The innovative derivatives in the student jargon univerbation, comparing with the literary language univerbation have their own peculiarities, and make the largest quantity within the thematic groups. The derivatives and the formants, which are used, create ramified synonymic and homonymic systems.

Unlike other jargons, where the suffixal way of word-formation is dominant, in student jargon the suffixation is mainly used in conjunction with other word-formative processes.

This article will be useful for those who are interested in the word formation innovations of the student community in the Ukrainian language.

В історії української соціальної лінгвістики помітними є дослідження, присвячені мові різноманітних соціальних груп. Звичайно, історія самих досліджень відрізнялася своїми особливостями завдань, методів і прийомів, зосередженістю на тому чи тому предметові, актуальністю аспектів та ін. (добре таку історію з виділенням відповідних її етапів відображено у праці Л. Карпець [9]).

Лінгвістичні студії в галузі жаргонології останніх трьох десятиліть відзначаються широтою напрямів і різноманітністю матеріалу. Зокрема, помітними серед них є такі напрями, як:

- загальнотеоретичні аспекти (Л. Ставицька [16], Т. Ілик [8], А. Кочубей і М. Войтенко [10]);
- історія соціальних діалектів (О. Горбач [3], Ю. Шевельов [18], Л. Бакуменко [1], А. Нелюба [13]);
- типи і способи номінування – номени різних рівнів мови (С. Мартос [11], Є. Редько [14]);
- номінативні системи різних соціальних груп (В. Боржковський [2], О. Горбач [4], Л. Карпець [9]) та ін.

Мета дослідження – дослідити й визначити особливості жаргонових словотвірних інновацій у студентському середовищі.

Об'єктом дослідження є жаргонна лексика української мови.

Предметом дослідження є способи і засоби інноваційного словотворення жаргонових номенів у студентському середовищі.

Тут принаймні згадаємо праці, які стали визначальними в подальшому вивченні особливостей мови студентів: О. Горбач «Арго українських школярів і студентів» [5]; Й. Дзензелівський «Дослідження К. Широцьким жаргону учнів Кам'янець-Подільської духовної семінарії» [6], Й. Дзензелівський «Український бурсацько-семинарський жаргон середини XIX ст. на матеріалі повісті “Люборацькі” А. Свидницького» [7], К. Широцький «Бурсацький жаргон української мови на Поділі» [20], В. Щепотьєв В. «Мова наших школярів» [19] та інші.

Загальні мотиви вибору й аналізу фактичного матеріалу.

Словотворчість (ширше – мовотворчість) студентів як видільної соціальної групи відбувається в деяких загальних умовах:

- за *віковими* ознаками студенти належать до молоді, відповідно творять і використовують мовні засоби для позначення реалій молодіжного середовища загалом;
- за видом *діяльності* (навчання) належать до соціальної групи з її важливими й актуальними референтами;
- студентські соціуми відрізняються своєю «спеціалізацією», передусім зумовленою спеці-

лізацією того чи того навчального закладу чи його структурних підрозділів – факультетів й інститутів; будучи користувачами загально-студентських номенів, утворюють-використовують і свої особливі назви, пов'язані зі специфікою навчання й майбутнім фахом;

– крім належності до того чи того гурту за місцем навчання (навчальним закладом), студенти входять до соціальних груп за інтересами-вподобаннями (музичні, спортивні, фанатські та ін.).

У зв'язку з названими особливостями різноманіття статусу студентів відбувається постійне взаємопроникнення мовних одиниць однієї групи до іншої чи взаємообмін таких одиниць. За таких умов досить важко, а то й неможливо визначити середовище появи того чи того із мовних засобів і відповідну його паспортизацію.

Як показують сучасні дослідження, саме зазначені та інші особливості стали причиною ототожнення-накладання двох різних явищ і відповідних понять: молодіжного жаргону як мови вікової групи і студентського жаргону як мови окремої соціальної групи, яка за ознаками входить до зазначеної вікової групи. Фактично синонімами визнано ціле і його частину, що суперечить навіть загальній логіці. Для прикладу згадаймо статтю, у назві якої йдеться про соціальну групу «Жаргон українських студентів», але у самому словнику зареєстровано загальномолодіжні лексеми і словосполучення; лишень п'ять номенів позначають суто студентські реалії [15].

Саме зазначені особливості зумовили деякі принципи відбору матеріалу для цього дослідження:

- до картотеки увійшли інноваційні деривати, що позначають найрізноманітніші аспекти саме студентської дійсності протягом останніх тридцяти років;
- поза межами дослідження залишено деривати загальномолодіжного словотвірного називання (зразка *пофігіст, китайози, зажманси, пруха, стьобатися*), номени семантичної номінації (*інтерфейс* ‘чужоземний студент’, *зомбі* ‘студент-заочник’).

Перебіг словотвірних процесів студентського назовництва

На підставі зазначених вище критеріїв добору матеріалу виділили найпомітніші загальні тематичні групи словотвірних номенів: учасники навчального процесу, навчальні дисципліни, місця і час дислокації. Саме ці номени становлять своєрідний стрижень актуальних саме для студентів референтів.

В усіх окремих соціальних групах (товариствах) наявне протиставлення за принципом ‘свій – чужий’ або ‘свій – інший’: згадаймо ‘*ми і лабухи*’ в музичному товаристві, ‘*ми і чайники*’

в комп'ютерному, 'ми і кайфоломи' в наркоманському тощо. Студентське товариство (товариства) не є в цьому винятком. Якраз найбільшою кількістю дериватів і різноманітням референтів відзначається група *учасники навчального процесу*, у якій за принципом «ми і вони» протиставлено дві взаємодійні групи осіб: викладачі і студенти.

Студенти. За кількістю номенів це найбільша серед усіх тематичних груп і найрізноманітніша за референтами називання, що своєю чергою свідчить про беззаперечний вияв природного студентоцентризму в досліджуваному товаристві.

Семантика номенів відображає основні, визначальні аспекти студентського буття: дисципліни, статуси, дії, місця перебування.

Кількісно помітною серед названих є група дериватів на позначення *статусу студентів*. Серед видільних у статусі студентів є ознака за *роком* (стадією) навчання і *галуззю знань* (дисциплін).

Однією з видільних ознак студентів є рік їхнього навчання. У студентському товаристві на позначення того чи того року наявні різнотипні номені, серед них і відповідні деривати, помітними є факти взаємодії використовуваних типів номінування: *перкурс* ← *перший курс* утворено складанням усіченої й цілої частин словосполучення; *фреш* – 'першокурсник', семантичне перенесення за подібністю стану студента на першому курсі до свіжовичавленого соку; утворені від цієї назви похідні *фрешик*, *фрешеня*, *фрешенятко*, *фрешмен* також позначають першокурсника, на жаль, опитувані не могли зазначити, чи це абсолютні варіанти, чи різняться семантичними нашаруваннями; *софомор* – 'другокурсник' утворено обігруванням англійського словосполучення *suffer more* від гр. *соф* – розумний, *мор* – дурний; підґрунтям творення стало порівняння другокурсника з першокурсником і третьокурсником: порівняно з першокурсником уже розумний, порівняно з третьокурсником – ще дурний, загалом щось середнє, ні те ні се; *джуніор* – 'третьокурсник' запозичено з амер. *junior* 'студент передостаннього курсу', запозичено без будь-яких видозмін.

У нашій картотеці немає назв, які б позначали студентів четвертого–шостого курсів, проте наявні позначення не за порядковим номером року навчання, а за рівнем здобуваної (здобутої) освіти: *бак* ← *бакалавр*, *маг* ← *магістр* (утинання твірної основи), *маг* ← *магік* (утинання твірної основи з одночасною чи послідовною суфіксацією).

Поширеною практикою у сучасних вишах є залишення навчання на одному факультеті і перехід на інший факультет. Таку разову дію і відповідний статус студента позначає дериват *рефреш*, утворений за допомогою приєднання префікса

ре- до основи *фреш-*. Значення деривата 'студент, який перевступив на інший факультет', тобто почав навчання заново з першого курсу (як бачиться, значення цього деривата можна розширити-доповнити 'студент, який перевступив на іншу спеціальність' у межах одного факультету). Сам дериват свідчить про зміну семантики префіксу і його нові сполучувальні можливості: традиційно формант приєднували до твірних основ із семантикою процесуальності, утворений дериват позначав зворотню дію (*реорганізацію*, *реставрацію*, *реінтеграцію*). У цьому разі формант приєднано до основи іменника-назви особи з переносним значенням, значення деривата можна трактувати як 'повторно фреш/першокурсник', 'знову фреш/першокурсник'.

За наявністю оцінної семантики до них близькі інші деривати, хоча, на відміну від попередніх, оцінка є основою їхньої семантики: *зубри(ти)* → *зубр* 'студент, який багато вчиться', *руба(ти)* / *рубатися* → *рубанок* 'студент, який розуміється на темі/добре навчається', *практикант* → *практикантрон* 'невмілий/бездарний студент-практикант'.

Особливими є деривати, які поза соціумом студентів мали б додаткові конотації несприйняття названих осіб, засудження їхніх дій, проте у студентському житті такі дії не засуджують, вони є нейтральними: *гуля(ти)* / *гульб(а)* → *гульбан* 'студент, який любить гуляти', *прогуля(ти)* / *прогулюва(ти)* → *прогульбан* 'студент, який прогуляв/прогулює'. Синонімом до них є дериват, у якого, на відміну від названих, наявний вказівник що саме прогулює студент – композитний дериват *парогуль* ← *гуля(ти)* *пар(у)* 'прогулювати пари'. Усі три новітні назви є синонімами до давнішого вже поширеного, використовуваного і в розмовному мовленні викладачів деривата *прогульник*.

Про нейтральність оцінки в зазначених дериватах свідчить і протилежний за значенням, але тотожний за моделлю творення композитний дериват *парохід* ← *ходи(ти)* *на пари* 'студент, який ходить на пари'.

Студентське назовництво давніших років не обходило увагою зазначені референти, як наслідок, витворено майже стандартну систему називання факультетів і осіб, які навчаються на таких факультетах. Здебільшого це триланкові ланцюжки, вихідною твірною основою є офіційна назва факультету (як правило, основа словосполучення), далі скорочена назва факультету й назва особи. При цьому усталеними-стандартними є дві моделі ланцюжків:

1) вихідна назва-словосполучення має два елементи, які збережено-відображено у похідному скороченні: *історичний факультет* → *істфак* → *істфаківець*, *філологічний факультет* → *філ-*

фак → *філфаківець*, *робітничий факультет* → *роб(іт)фак* → *роб(іт)факівець*;

2) вихідна назва-словосполучення має три-чотири елементи, один із яких формально не відображено у похідній скороченій назві; як правило, не вираженим є опорне слово *факультет*: *музично-педагогічний факультет* → *музпед* → *музпедівець*, *механіко-математичний факультет* → *мехмат* → *мехматівець*, *фізико-технічний факультет* → *фізтех* → *фізтехівець*.

Модифікації наявних ланцюжків і дериватів зводяться до пропуску серединної ланки у ланцюжку, уведення нового типу скорочення серединної ланки, використання різних словотворчих засобів інколи з метою уподібнити до звучання інших номенів: *медичний факультет* → ? → *медун*, *філологічний факультет* → *ФіФа* → *фіфа* ‘студентка ФіФа’, *гуманітарний факультет* → *гуманітарка* → *гуманойд*, *підготовчий факультет* → *підфак* → *підфакер*, *психологічний факультет* → *психофак* → *психофакер*.

Деякі з дериватів цієї групи є новими і зберігають відчуття новизни через новітній статус самої дисципліни, якихось інших конотацій не мають; здебільшого це деривати, що утворені за традиційною моделлю ‘аббревіатура + нейтральний формант’: *видавничо-поліграфічна справа* → *вепеес* → *вепеесник* – ‘студент, який вивчає вепеес’, *технології друкованих видань* → *тедеве* → *тедеवेशник* – ‘студент, який вивчає тедеве’. На нашу думку, такі деривати швидко втратять ознаку новизни, позбудуться соціального статусу і перейдуть до літературної мови.

Дериват *хіндик* – ‘студент, який вивчає хінді’ утворено за традиційною продуктивною моделлю. Його обмеженість використання в тому чи в тому соціумі заздалегідь заплановано: автор вибрав формант з особовим значенням і додатковим (конотативним) значенням зневаги і звучанням, уподібнив дериват, що асоціюється з індіком. Дериват *суахілітик* – ‘студент, який вивчає суахілі’ – також утворено за традиційною моделлю, проте з використанням нейтрального продуктивного суфікса *-ик*. Проте перехід його до ширшого – літературного – вжитку уповільнено (чи й унеможливлено) через використання нетрадиційного інтерфіксального *-т-*: через подібність звучання дериват набуває асоціативних зв’язків із *паралітик*, *сифілітик*. Бажані-заплановані-очікувані це зв’язки чи небажані-неочікувані – важко сказати.

Розуміння значень частини дериватів утруднено, оскільки не є прозорою семантика їхніх твірних основ – поза контекстом використання самого деривата його звучання може зумовити неправильне встановлення словотвірних зв’язків: *борщовик* – формальна структура деривата є про-

зорою з чітко виділюваними складниками: твірна основа назви української страви *борщ-*, проте використаний формант має два значення: ‘особа’ (*працівник*, *контрактник*, *послідовник*) і ‘предмет’ (*дощовик*, *сніговик*, *трутовик*); *матюк* – у структурі слова без труднощів можна виділити суфікс *-юк* і залишок-корінь *мат’-*, проте однакове звучання цього деривата і наявного в мові загальновідомого слова ніяк не сприяє розумінню змісту утвореного слова; *філок* – непрозора мотивація, неможливість визначити словотвірну структуру; припусково виділюваний елемент також є багатозначним (може мати семантику особи, зменшеності і предмета).

Навчальні дисципліни є найпомітнішим природним і обов’язковим складником неофіційного номінативного запасу кожного студентського товариства. Така його ознака, започаткована практикою словотворення в бурсах, семінаріях, університетах від другої половини XIX століття, сьогодні має всі підстави увиразнюватися. Значеному процесу зокрема сприяє формування нових галузей знань, уведення до навчальних програм і практик нових дисциплін.

Отже, у нашій картотеці наявні деривати, які називають дисципліни різних фахів; найпродуктивнішими у словотворчості є студенти, які вивчають медицину (*фарма* ‘фармакологія’), фізику (*молекулярка* ‘молекулярна фізика’), математику (*лінійка* ‘лінійна алгебра’), юриспруденцію (*адмінка* ‘адміністративне право’), педагогіку (*соупед* ‘соціальна педагогіка’).

Безпосередньою причиною появи дериватів цієї групи є складність номенів-офіційних назв дисциплін (здебільшого це двослівні словосполучення зразка *неорганічна хімія*, *ядерна фізика* і складні слова зразка *кристалохімія*, *ембріологія*), неприродність їх у побутовому мовленні, бажання зекономити мовні засоби і принатурити їх до загальних ознак мови окремої соціальної групи. Саме такі причини зумовлюють і використання відповідних способів словотворення: універбація, уламкоскладання, утинання, комбінування названих способів тощо. Загалом усі способи відзначаються високою продуктивністю.

Універбація як спосіб словотворення є продуктивною в українській мові і порівняно з іншими способами відзначається своїми особливостями. У студентському середовищі використання цього способу не має якихось помітних відмінностей. Зокрема, твірними є основи прикметниково-іменникових словосполучень, у ході словотворення замість опорного іменника додають його заміник – іменниковий формант, у прикметниковій частині твірної основи усикають означальний формант, словотвірне значення деривата ‘ослівлення словосполучення, названого твірною основою’,

лексичне значення словосполучення і деривата тотожні: *дискретна математика* → *дискретка*, *колоїдна хімія* → *колоїдка*, *адміністративне право* → *адмінка*, *всесвітня історія* → *всесвітка*.

Проте у студентському словотворенні наявні деякі незначні відступи від загальних правил:

– під час словотворення використовують універсальний субститутний формант *-к(а)*, використання інших засобів є рідкісним, швидше винятковим: *трудова права* → *трудоач*, *англійськ(а) мова* → *англьопа* (мабуть, тут вплив чи й звичайне запозичення-привнесення шкільного *укрльопа*);

– утнуто іменникову частину словосполучення й усічено означальний формант прикметникової частини словосполучення, але не додано субститутний формант: *квантова хімія* → *кванти*, *нервові хвороби* → *нерви*;

– замість іменникової утнуто означальну (прикметникову) частину твірного словосполучення: *українська мова* → *мовка*.

Утинання як спосіб словотворення спочатку з'явився в українських арготичних системах, пізніше в літературній мові [13]. У студентському словотворенні серед «економних» способів поступається продуктивністю універбації і має деякі особливості порівняно із загальномовними утинальними процесами: твірними є основи чужомовних складних чи простих слів; із наявних в українській мові використано лише два способи утинання:

а) утинання другого (правого) складника твірної основи з додаванням граматичного закінчення (*ембріологія* → *ембра*, *гідродинаміка* → *гідра*, *пропедевтика* → *пропеда*);

б) утинання другого (правого) складника твірної основи з додаванням форманта (*педагогіка* → *педка*, *соціологія* → *соціалка*).

Виявом своєрідної словотвірної гри є номени-утинок, що формою і звучанням повторюють вже наявні у мові слова: *мультиколінеарність* → *мультик*, *топографічна анатомія* → *топка/топочка*.

Варто зауважити одну особливість утинок: немає синтаксичних утинок зразка *швидка допомога* → *швидка*, *учительська кімната* → *учительська*.

Уламкоскладання, порівняно з попередніми способами творення назв дисциплін, має низьку продуктивність, але фактично кожен із дериватів має свою специфіку: *матан* ← *математичний аналіз* утворено за типовими загальномовними зразками (порівняймо з *державна промисловість* → *держпром*, *профспілковий комітет* → *профком*); *патан* ← *паталогоанатомія* складено уламки частин складного слова (використано аналогію складання частин словосполучення) іншого такого зразка не зафіксували; *примат* ←

прикладна математика, як бачиться, дериват є зразком мовної гри (звукове уподібнення зі словом з іншим значенням); *фізрослуха* ← *фізіологія рослин* у цьому разі використано рідкісну для студентського словотворення комбінацію уламкоскладання з одночасною суфіксацією.

Варто зауважити, що в межах окремих студентських груп за отримуваним фахом помітні розбіжності щодо продуктивності того чи того способу словотворення. Так, у медичному товаристві переважають назви дисциплін, утворені способом утинання складних слів: *травматологія* → *травма*, *гістологія* → *гіста*; можливо, саме за аналогією до таких пар у словотвірні відношення (пару) в ігровий спосіб поєднано різнокореневі твірні основи зразка *педіатрія* → *дітки* 'педіатрія' (звичайно, в цьому разі яскраво оприявлено мовну гру).

Місця дислокації. Актуальним у житті студентів є місця, пов'язані з їхнім навчанням: сам заклад і його підрозділи, місця позанавчального перебування тощо. Одним із мотивів студентського перейменування цього типу є неекономічність офіційних власних назв навчальних закладів – це кількаслівні словосполучення, деякі з них є змістовими абракадабрами (для підтвердження згадаймо назви деяких харківських вишів: Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Національний університет «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»).

Утворені номени часто передають ставлення до закладу своїх і чужих, ось чому ця група номенів досить різноманітна за стилістикою, конотаціями й асоціаціями. Інша особливість дериватів – відзначаються невеликою кількістю використаних словотвірних моделей.

У кожній офіційній назві навчального закладу обов'язково наявний аббревіатурний відповідник одного з різновидів (буквений, звуковий чи комбінований). Власне, саме цей скорочений відповідник (без імені 'патрона') стає твірною основою для нової назви, утвореної за допомогою різних суфіксів; при цьому словотворення може відбуватися без будь-яких супровідних морфологічних змін чи мати такі зміни: *Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна* → *ХНУ* → *Хнушка*, *Харківський авіаційний інститут* → *ХАІ* → *Хайовня*, *Харківський національний університет радіоелектроніки* → *ХНУРЕ* → *Хнуряття* (паралельно до цієї нової назви використовують старші, утворені від іншого словосполучення й аббревіатури: *Харківський інститут радіоелектроніки* → *ХІРЕ* → *Хірешка / Хірятник*). Як свідчить картотека, це найпоширеніший спосіб творення неофіційних назв навчальних закладів.

Інша модель – творення назви від усіченого слова, яке в назві-словосполученні позначає фах-галузь, із додаванням відповідного форманта: *педагогічний університет* → *педульник/педик*, *юридична академія* → *юрка*. Такі назви можуть стосуватися будь-якого закладу того чи того спрямування, а не якогось одного конкретного із них.

Продуктивною моделлю творення неофіційних назв закладів є використання як твірної основи власного імені (прізвища), засвідченого в офіційній назві: *Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди* → *Сковородка/Сковорідка*, *Києво-Могилянська академія* → *Могилянка/Могила*. Серед таких назв винятковою є назва університету від прізвища живої особи-його керівника: *Бандурка* → *Бандурівка* ‘Харківський національний університет внутрішніх справ’.

За винятковою моделлю утворено неофіційну назву *Бурса* ‘Харківська державна академія культури’: мотивувальною основою для деривата стала власна назва вулиці, на якій знаходиться академія – *Бурсацький узвіз* (своєю чергою вулицю названо на честь бурси, яка колись містилася в будівлях сьогоднішньої академії; можливо, академія «успадкувала» цю назву разом із приміщеннями); старішою загальною назвою *бурса* позначали навчальні заклади професійно-технічної освіти – профтехучилища.

Якщо основною причиною появи студентських номенів на позначення закладів є неекономність їхніх офіційних назв, то назовництво інших важливих місць перебування студентів має особливу підставу – всі вони є виявом мовної словотвірної гри. Своєю чергою зазначений факт зумовив відповідні особливості дериватів цієї групи: кожен утворено за окремою моделлю чи модифікацією, не можна встановити хоча б найзагальніші закономірності творення.

Для підтвердження подаємо зразки дериватів, що позначають різні важливі локації студентів, і коментарі до них.

Дригалка. Утворено від дієслова *дригати(ся)* чи дієслівного словосполучення *дригати ногами* у значенні ‘танцювати’, проте студенти давали різні визначення лексичної семантики деривата: дія/процес чи дискотека як місце; такою ж за особливостями є і словотвірна пара *ботати* ‘вчитися, зубрити’ → *боталка* ‘читальний зал’ чи ‘дія/процес’. Проте в подібних словотвірних парах студенти називають одне значення: *ботати* ‘вчитися, зубрити’ → *ботальня* ‘читальний зал’, *хавати* ‘їсти’ → *хавальня* ‘їдальня’.

Сачкодром і *сексодром*. Деривати є однаковоими за формою (у кожному чітко виділяються два елементи зі спільним другим складником *-дром*), спільним є і словотвірне значення ‘місце за дією, названою твірною основою’ (відповідно

‘сачкувати’ і ‘займатися сексом’). Проте у визначенні лексичних значень слів наявні розбіжності: *сачкодром* – гуртожиток загалом, *сексодром* – кімната в гуртожитку чи окреме ліжко.

Лібрарня. Свідчення новітніх віянь у мові студентів – помітний вплив англійських елементів і відповідна частотність словотвірних гібридів. Сам дериват утворено від англійської основи слова *library* ‘бібліотека’ за допомогою українського форманта на позначення локативів *-н(я)*, за таких умов приєднаний формант є семантично надлишковим, але з визначеною функцією – став засобом ожаргонювання чужомовного слова задля принатурення його до потреб соціальної групи. Такі функції словотвірних процесів і словотвірних засобів здавна наявні в українських соціальних діалектах (згадаймо приклади мовної гри з чужими словами чи елементами слів у бурсацькому жаргоні: *agva vita* → *оковита*, *підвода* → *субаква*).

Подібні словотвірні процеси відбуваються під час творення номенів на позначення часу, актуального для студентів. Частина з них має відносно прозору мотивацію, оскільки дериват тією чи тією мірою звукового вияву вказує на твірну основу: *триместр* → *трим*, *семестр* → *сем/семак*. В інших дериватів мотиваційні стосунки завуальовано – лексичне значення деривата і твірної основи не пов’язані між собою: порівняймо *жопопросижування* чи *жопосид* і *пара*, *зомбування* і *сесія заочників*.

Зрозуміло, що тут аналізуємо не всі деривати зі словотвірного розмаїття студентського неофіційного назовництва (на жаль, повне їхнє зібрання – це швидше мрія, а не реальність). Проте і цей аналіз свідчить про можливі майбутні аспекти дослідження мови студентів як соціальної групи: взаємодія різних типів номінування (словотвірного, семантичного, синтаксичного), зіставлення особливостей номінування в різних студентських групах (за отримуваною освітою-галуззю знань, за місцем навчання, за рівнем здобуваної освіти), ономастичне словотворення тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бакуменко Л. Про традиції і розвиток жаргону в Україні. *Рідний край*. Полтава, 2002. № 2. С. 40–43.
2. Боржковский В. Лирники. *Киевская старина*. Київ, 1889. Т. XXVI, № 9. С. 653–708.
3. Горбач О. Аргю в Україні. Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України, 2006. 688 с.
4. Горбач О. Аргю українських лірників. *Наукові записки Українського Вільного Університету. Філософський факультет*. Мюнхен, 1957. Ч. 1. С. 5–44.

5. Горбач О. Арго українських школярів і студентів. *Наукові записки Українського Вільного Університету. Філософічний факультет*. Мюнхен, 1964–1966. Ч. 8. С. 3–55.
6. Дзензелівський Й. Дослідження К. Широцьким жаргону учнів Кам'янець-Подільської духовної семінарії. *Збірник Харківського історико-філологічного товариства. Нова серія*. Харків, 1988. Т. 6. С. 167–174.
7. Дзензелівський Й.О. Український бурсацько-семінарський жаргон середини ХІХ ст. (на матеріалі повісті «Люборацькі» А. Свидницького). *Studia Slavica. Academiae scientiarum hungaricae*. Budapest, 1979. Т. XXV, f. 1-4. С. 97–104.
8. Ілік Т. Соціальні варіанти мови та їх термінологічне окреслення. *Мовознавчі дослідження : збірник наук. праць*. Донецьк, 2000. С. 67–73.
9. Карпець Л.А. Український спортивний жаргон: структурно-семантичний аспект : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Харків, 2006. 194 с.
10. Кочубей А.В., Войтенко М.О. Студентський жаргон як мовне явище. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування*. 2009. № 3 (47). С. 181–189.
11. Мартос С.А. Семантична деривація як джерело поповнення словникового складу молодіжного сленгу. *Науковий вісник ХДУ. Серія «Лінгвістика»*. Херсон : Вид-во ХДУ, 2015. Вип. 24. С. 46–50.
12. Мартос С.А. Молодіжний сленг у мовленнєвій структурі м. Херсона : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Луганськ, 2006. 30 с.
13. Нелюба А. Тенденції в арготичному словотворенні і засоби їх втілення. *Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету ім. В.Г. Короленка. Вип. 4. Серія «Філологічні науки»*. Полтава, 2001. С. 105–112.
14. Редько Є.О. Типи і способи номінування осіб в арго слобожанських сліпців (невлів). *Лінгвістика*. Луганськ, 2013. № 3. С. 107–113.
15. Сокіл І. Жаргон українських студентів. URL: <https://ua-referat.com/>
16. Ставицька Л. Арго, жаргон, сленг: Соціальна диференціація української мови. Київ : Критика, 2005. 464 с.
17. Старченко Я.С. Лексико-словотвірні інновації в жаргонах української мови (від середини 80-их років минулого століття) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Дніпропетровськ, 2013. 220 с.
18. Шевельов Ю. Українське слово *вантаж* і проблема «арготичних суфіксів». *Збірник Харківського історико-філологічного товариства. Нова серія*. Харків, 1995. Т. 4. С. 131–146.
19. Щепотьев В. Мова наших школярів. *Етнографічний вісник*. Київ. 1927. Кн. 3. С. 76–81.
20. Широцький К. Бурсацький жаргон української мови на Поділлю. *Збірник Харківського історико-філологічного товариства. Нова серія*. Харків, 1998. Т. 6. С. 175–179.

REFERENCES

1. Bakumenko, L. (2002) Pro tradyciji i rozvytok zhargonu v Ukrajinі [On traditions and development of jargon in Ukraine]. *Ridnyj kraj*, No. 2, pp. 40–43.
2. Borzhkovskij, V. (1889) Lyrnyky [Lyrnyky]. *Kyevskaja staryna*, Vol. XXVI, No. 9, pp. 653–708.
3. Ghorbach, O. (2006) Argo v Ukrajinі [Argot in Ukraine]. Ljviv: Instytut ukrajinoznavstva im. I. Kryp'jakevycha NAN Ukrajinu [in Ukrainian].
4. Ghorbach, O. (1957) Argo ukrajinsjkykh lirykyv [Argot of Ukrainian lirykyv]. *Naukovi zapysky Ukrajinsjkogho Viljnogho Universytetu. Filosofichnyj fakul'tet*, No. 1, pp. 5–44.
5. Ghorbach, O. (1964–1966) Argo ukrajinsjkykh shkoljariv i studentiv [Argot of Ukrainian schoolchildren and students]. *Naukovi zapysky Ukrajinsjkogho Viljnogho Universytetu. Filosofichnyj fakul'tet*, No. 8, pp. 3–55.
6. Dzendzelivskij, J. (1988) Doslidzhennja K. Shyrockym zhargonu uchniv Kam'janecj-Podiljskohoi dukhovnoji seminariji [The Research by K. Shirotskyi of students' jargon of the Kamianets-Podilskyi Theological Seminary]. *Zbirnyk Kharkivskogho istoriko-filologichnogho tovarystva. Nova serija*, Vol. 6. Pp. 167–174.
7. Dzendzelivskij, J.O. (1979) Ukrajinsjkyj bursacjko-seminarsjkyj zhargon seredyny XIX st. (na materialy povisty "Ljuboracjki" A. Svidnytskyi). *Studia Slavica. Academiae scientiarum hungaricae*, Vol. XXV, f. 1-4, pp. 97–104.
8. Plyk, T. (2000) Socialjni varianty movy ta jikh terminologichne okreslennja [Social variants of the language and their terminological outline]. *Movoznavchi doslidzhennja: zbirnyk nauk. pracj*, pp. 67–73.
9. Karpecj, L.A. (2006) Ukrajinsjkyj sportyvnyj zhargon: strukturno-semantychnyj aspekt [Ukrainian sports jargon: structural and semantic aspect] (PhD Thesis), Kharkiv: Kharkivskij nacionaljnij un-t im. V.N. Karazina.
10. Kochubej, A.V., Vojtenko M.O. (2009) Studentsjkyj zhargon jak movne javyshhe [Student jargon as a linguistic phenomenon]. *Visnyk Nacionaljnogho*

- universytetu vodnogho ghospodarstva ta pryrodokorystuvannja*, No. 3 (47), pp. 181–189.
11. Martos, S.A. (2015) Semantychna deryvacija jak dzherelo popovnennja slovnykovogho skladu molodiznogho slenghu [Semantic derivation as a source of expanding the vocabulary of youth slang]. *Naukovyj visnyk KhDU. Serija "Linghivistyka"*, No. 24, pp. 46–50.
 12. Martos, S.A. (2006) Molodizhnyj sleng u movlennjevij strukturi m. Khersona [Youth slang in the speech structure of Kherson] (PhD Thesis), Lughansjk: Nacionaljnyj pedaghoghichnyj universytet im. T. Shevchenka.
 13. Neljuba, A. (2001) Tendenciji v argotychnomu slovotvorenni i zasoby jikh vtilennja [Trends in argotic word formation and means of their implementation]. *Zb .nauk. pracj Poltavsjkogho derzh. ped. universytetu im. V.Gh. Korolenka*, No. 4, pp. 105–112.
 14. Redjko, Je.O. (2013) Typy i sposoby nominuvannja osib v argo slobozhansjkykh slipciv (nevliv) [Types and methods of nominating persons to the argot of the Slobozhan blind people (nevli)]. *Linghivistyka*, No. 3, pp. 107–113.
 15. Sokil, I. Zhargon ukrajinsjkykh studentiv [Jargon of Ukrainian students]. Retrieved from: <https://ua-referat.com/>
 16. Stavycjka, L. (2005) Argo, zhargon, sleng: Socialjna dyferencijacija ukrajinsjkoji movy [Argot, jargon, slang: Social differentiation of the Ukrainian language]. Kyiv: Krytyka [in Ukrainian].
 17. Starchenko, Ja.S. (2013) Leksyko-slovotvirni innovaciji v zhargonakh ukrajinsjkoji movy (vid seredyny 80-ykh rokiv mynulogho stolittja) [Lexical and word formative innovations in the Ukrainian language jargons (from the middle of 80s of the last century)]: (PhD Thesis), Dnipropetrovsjk: Dniprovskij nacionaljnyj universytet imeni Olesja Ghonchara.
 18. Sheveljov, Ju. (1995) Ukrajinsjke slovo vantazh i problema "argotychnykh sufiksiv" [The Ukrainian word cargo and the problem of "argot suffixes"]. *Zbirnyk Kharkivsjkogho istoryko-filologhichnogho tovarystva. Nova serija*, Vol. 4, pp. 131–146.
 19. Shhepotjjev, V. (1927) Mova nashykh shkoljariv [The language of our schoolchildren]. *Etnohrafichnyj visnyk*, Vol. 3, pp. 76–81.
 20. Shyroczkyj, K. (1998) Bursacjkyj zhargon ukrajinsjkoji movy na Podilju [Seminarist slang of the Ukrainian language at Podol]. *Zbirnyk Kharkivsjkogho istoryko-filologhichnogho tovarystva. Nova serija*, Vol. 6, pp. 175–179.